

Kajaanin kaupunki

Kajaanin kaupungin talousarvion 2024 ja taloussuunnitelman 2025–2026 LAADINTAOHJE

Kaupunginhallitus 6.6.2023

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	2
1. Yleinen taloudellinen kehitys	3
1.1. Kuntatalouden tilannekuva	4
1.2. Kajaanin kaupungin taloudellinen tilanne	4
2. Kaupunkistrategia	5
3. Taloussuunnittelun tavoitteet ja periaatteet	6
4. Kajaanin kaupungin talousarvion ja -suunnitelman valmistelu	8
4.1. Kajaanin kaupungin talouden suunnittelua ohjaavat tavoitteet	8
4.2. Talousarvion tavoitteiden määrittäminen ja riskienarviointi	9
4.3. Käyttötalouden suunnittelu	11
4.4. Investointien suunnittelu	13
4.5. Verotulot ja valtionosuudet	15
4.6. Kaupungin liikelaitokset	16
4.7. Kuntayhtymät ja niiden liikelaitokset	16
4.8. Tytäryhteisöt	17
4.9. Vuoden 2024 talousarvion ja vuosien 2025–2026 taloussuunnitelman valmisteluajataulu	18
5. Vuoden 2024 talousarvioraami	20

1. Yleinen taloudellinen kehitys

Paineet eurooppalaisilla energiemarkkinoilla ovat osoittautuneet ennakoitua pienemmiksi. Energiasta ei ole ollut pelättyä pulaa ja energian hinta on päätenyt takaisin tasolle, jolla se oli ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaan. Sitä mukaa kun pelko energiakriisistä on hellittänyt, talouden näkymä Euroopassa on vahvistunut. Samalla pelko nopean inflaation vaiheen pitkittymisestä ja hintojen nousun leviämisestä on kasvanut. Tiedot kiireistä työmarkkinoista kannattelevat pelkoa hinta-palkka-kierteestä. Toistaiseksi palkat ovat kuitenkin nousseet keskimäärin vähemmän kuin hinnat.

Euroopan keskuspankki on ilmoittanut nostavansa korkoja estääkseen inflaatio-odotuksia irtautumasta hintavakaussankkurista – mandaattinsa mukaisesti. Aiemmin ennakoitua nopeammin ja korkeammalle nousevat korot hillitsevät kokonaiskysyntää ja hidastavat talouden kasvua. Ja erityisesti sellaisissa maissa – kuten Suomessa – joissa muutos markkinakoroissa välittyy nopeasti muutoksiksi kotitalouksien ja yritysten lainakoroissa. Korkojen nousu kurittaa kotitalouksien ostovoimaa tänä vuonna Suomessa ja kumoaa sen suotuisan vaikutuksen, joka Euroopan talouden näkymän vahvistumisella on Suomen talouteen.

Suomen talous ajautui taantumaan vuoden 2022 lopulla. Valtiovarainministeriön arvion mukaan kasvu on pysähdyksissä vuoden 2023 alkukuukausina, mutta kaikkiaan taantuma jää lieväksi ja lyhytaikaiseksi. Talous alkaa kasvaa uudelleen vuoden mittaan.

Nopea inflaatio nostaa julkisten hankintojen hintoja sekä julkisen sektorin maksamia palkkoja ja etuuksia. Korkeammat korot nostavat velanhoidon kustannuksia. Hyvinvointialueiden alkuvuodet näyttävät vaativan ennakoitua enemmän rahaa.

Alkavan hallituskauden lähtökohdaksi muodostetussa julkisen taloudenpidon suunnitelmassa valtion budjetin alijäämäksi ennakoidaan 11-12 mrd. euroa vuodessa vuosina 2024-2027. Kun lasketaan mukaan kuntien ja hyvinvointialueiden alijäämät, sektoreiden yhteenlaskettu alijäämä on noin 14-15 mrd. euroa.

Alijäämästä kumuloituu velkaa ja kun velan hinta nousee, alijäämät kasvavat entisestään ja itseään ruokkiva kierre on valmis. Velka alkaa kasvaa kiihtyvällä vauhdilla suhteessa talouden tulonmuodotukseen eli kykyyn rahoittaa velkaantuminen. Julkisen taloudenpidon ongelmat kärjistyvät.

Euroopassa vallinneen epävarmuuden ja Kiinan koronapolitiikan muutoksien takia maailmankauppa kehittyi vaatimattomasti vuoden 2022 lopulla johtaen mittavaan negatiiviseen kasvuperintöön kuluvalle vuodelle. Toisaalta eri markkinoiden pullonkaulat ovat helpottaneet ja rahtikustannukset alentuneet. Vuoden 2023 vaiheeseen, kolmen prosentin kasvun jälkeen maailmankaupan kasvu kiihtyy 4,5 prosenttiin vuonna 2024 maailmantalouden elpymisen myötä. Geopoliittiset jännitteet ovat johtaneet siihen, että monet maat käyvät kauppaa lähinnä ystävällismielisten maiden kanssa. Kokonaisuuden kannalta tämä voi rajoittaa maailmankaupan kasvua.

1.1. Kuntatalouden tilannekuva

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustehtävien poistumisen ja koulutuksen palvelutarpeen pienenemisen lisäksi kulutusmenojen supistumista vauhdittaa vuonna 2023 monien hallituksen määräaikaisten toimien lakkaaminen hallituskauden päättyessä. Valtiovarainministeriö tarkistaa kunnilta hyvinvointialueille siirrettävien tulojen määrän koko maan tasolla eurolleen siirtyviä kuluja vastaaviksi vuoden 2022 taloustietojen valmistuttua syksyllä 2023. Tarkistus otetaan huomioon kuntien valtionosuudessa vuodesta 2024 alkaen. Koska kuntien veroprosenttien leikkausta ei enää muuteta, mahdollinen kulujen ja tulojen epäsuhta kuitataan valtionosuuksista.

Toisaalta Ukrainasta sotaa paenneiden ihmisten auttamiseen tarvittavien panostusten arvioidaan hieman kasvavan muun muassa varhaiskasvatuksen, perusopetukseen valmistavan opetuksen ja kotoutumispalveluiden tarpeen kasvun vuoksi.

Pääasiassa kuntahallinnon kulutuksen arvoa nostaa tarkasteluvuosina kuitenkin kulutusmenojen hinta, joka jatkaa kasvuaan. Kulutuksen hintaan vaikuttaa etenkin kunta-alalle sovitut palkankorotukset. Sopimuskorotukset kertaerineen vauhdittavat kuntatalouden työvoimakustannusten kasvua 4,85 prosentilla vuonna 2023 ja 2,99 prosentilla vuonna 2024.

Kunta-alan palkat nousevat ns. yleistä linjaa enemmän palkkarakenteita ja palkkausjärjestelmiä koskevan kehittämishojelman vuoksi. Vaikka saavutetut sopimusratkaisut turvaavatkin kunta-alalle työrauhan seuraavaksi kahdeksi vuodeksi, haastaa työikäisen väestön määrän väheneminen ja työvoiman saatavuusongelmat myös kunta-alaa, jossa eläköityminen on voimakasta. Siksi peruspalvelujen tuottaminen kohtuullisin kustannuksin saattaa olla entistä haastavampaa useissa kunnissa.

Vuonna 2025 kuntahallinnossa tapahtuu lyhyen ajan sisällä jo toinen merkittävä rakenteellinen uudistus, sillä työ- ja elinkeinopalvelut siirretään kuntien vastuulle ja samalla kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan koskemaan työmarkkinatuen lisäksi myös perus- ja ansiopäivärahaa. Muutos lisää kuntatalouden menoja n. 840 milj. eurolla vuoden 2025 tasolla, mutta kuntien valtionosuuksia lisätään siirtyviä kustannuksia vastaavasti. Uudistuksen myötä kuntien henkilöstömäärä kasvaa n. neljällä tuhannella henkilötyövuodella, mikä näkyy vuonna 2025 etenkin henkilöstömenojen kasvuna. Työllisyyskehityksellä on uudistuksen jälkeen entistä suurempi vaikutus kuntien talouteen.

1.2. Kajaanin kaupungin taloudellinen tilanne

Kajaanin kaupungin tulos toteutui vuonna 2022 ylijäämäisenä 0,5 milj. euroa. Ylijäämäinen tulos saavutettiin, siitä huolimatta, että vuoden 2022 talousarvio oli alijäämäinen. Tulosta paransi merkittävästi Kainuun Soten ylijäämäinen tulos sekä Kainuunmeren työterveyshuollon myynnistä saatu myyntivoitto. Kaupungin toimialat ja liikelaitokset saavuttivat taloudelliset tavoitteet ja toimintakulut toteutuivat kautta linjan arvioitua maltillisempina.

Vuoden 2023 muutettu talousarvio on -0,3 milj. euroa alijäämäinen ja taloussuunnitteluvuodet 2024–2025 myös selkeästi alijäämäisiä. Huhtikuussa julkaistujen verotuloennusteiden ja hyvinvointialueuudistuksen kuntien rahoituslaskelmien perusteella rahoituspohja on toteutumassa ennakoitua heikommin. Verotulot vähenevät talousarvioon nähden n. -2,0 milj. euroa. Valtionosuuksien arvioidaan toteutuvan talousarvion mukaisesti.

Kajaanin kaupungin sijoitussalkun kehittyminen vaikuttaa merkittävästi vuosittain kaupungin rahoitustuottojen kertymään ja sijoitussalkun arvon muutokset voivat vaikuttaa talouteen niin positiivisesti kuin negatiivisesti salkun kehityksen mukaan. Kajaanin kaupungin sijoitussalkun arvo 28.4.2023 oli 163,1 milj. euroa. Sijoitussalkun arvo oli noussut vuoden 2022 tilinpäätöksestä n. 3,4 milj. euroa. (Sijoitussalkun arvo 31.12.2022 yht. 159,7). Sijoitussalkun kehitys noudattelee yleistä rahoitusmarkkinoiden kehitystä. Kajaanin kaupungin sijoitussuunnitelman mukaan varsinaisen sijoitussalkun jäljellä olevasta kumulatiivisesta tuotosta tuloutetaan vuosittain 20–50 %.

Kajaanin kaupungin tulevien vuosien suurimpana haasteena ovat toimintakulujen kasvu ja merkittävät investointipaineet. Verorahoitus ja toimintatuottojen kehitys eivät vastaa toimintakulujen muutosta ja vuosikate ei riitä kattamaan investoinneista aiheutuvia poistoja. Rahoitustuottojen kehitykseen liittyy myös epävarmuuskijöitä. Verotulot muodostavat aiempaa suuremman osan verorahoituksen kokonaisuudesta, joten työllisyyden ja yleisen taloudellisen kehityksen muutokset voivat aiheuttaa kaupungin tulopohjassa aiempaa enemmän vaihtelua.

Kajaanin kaupungilla on päivitetty sopeuttamissuunnitelma vuosille 2023–2026, jonka tavoitteena on saada aikaan 2,5 milj. euron vuosittaiset säästöt tuleville vuosille. Sopeuttamisohjelmassa uusia toimenpiteitä on pyritty löytämään kaupungin palveluverkkoon ja -rakenteisiin liittyen, uudistamalla toimintatapoja sekä yhteistyötä tiivistämällä. Sopeuttamissuunnitelmassa esitettyjen sopeutuskeinojen tilalle on löydettävä uusia ratkaisuja, mikäli suunnitteluvaiheessa esille nostetut keinot eivät toteudu.

2. Kaupunkistrategia

Talousarviossa toimialoille, liikelaitoksille ja tytäryhteisöille asetetaan mitattavat toiminnalliset tavoitteet, joilla toteutetaan kaupunkistrategiaa.

[Kajaani–aikaa elämälle! -kaupunkistrategian](#) tavoitteena on, että vuonna 2026 kajaanilaiset ovat ylpeitä kotikaupungistaan Kainuun menestyvänä maakuntakeskuksena. Suuntaamme tulevaisuuteen kolmella teemalla:

1. Elinvoima ja osaaminen

Teemme uudistavaa elinvoimapolitiikka ja olemme houkutteleva kaupunki kasvavalle yritystoiminnalle. Haemme kestäväää kasvua teknologiaosaamisesta ja sen soveltamisesta, tulevaisuuden palveluista, luontomme rikkauksista, matkailusta ja uusiutuvasta energiasta. Tasapainoisella taloudella varmistamme kaupungin elinvoiman.

Helppo ja turvallinen arki luo hyvän elämän mahdollisuuksia kaikenikäisille kajaanilaisille ja erilaisille kotitalouksille. Kajaani on vetovoimainen kaupunki opiskelijoille, nuorille naisille ja perheille. Arvostamme alueemme osaajia, ja uusia osaajia muuttaa Kajaaniin kotimaasta sekä ulkomailta. Teemme yhteistyötä alueen muiden viestinviejien kanssa nostaaksemme Kajaanin pito- ja vetovoimatekijät esille.

Laaja kulttuuritarjonta, monipuoliset harrastukset ja erilaiset asumisen mahdollisuudet lisäävät Kajaanin lumovoimaa. Kajaani on paras kaupunki tehdä monipaikkaista työtä.

2. Lapset ja nuoret

Meille on tärkeintä, että lasten sekä nuorten on hyvä kasvaa Kajaanissa ja heille rakentuu myönteinen suhde kotikaupunkiin.

Tuemme lapsia ja nuoria hyvän elämän rakentamisessa ja huolehdimme heistä kasvun eri vaiheissa. Tarjoamme lapsille, nuorille ja lapsiperheille terveyttä, hyvinvointia ja kasvua edistävää tukea sekä oppimisympäristöjä. Edistämme lasten ja nuorten turvallisuutta sekä yhteisöllisyyttä kaikissa kasvuympäristöissä. Toimimme niin, ettei yksikään nuori syrjäytyisi.

Lisäämme nuorten osallisuutta kuuntelemalla ja kuulemalla. Otamme nuoret mukaan heitä koskeviin asioihin. Rakennamme edellytyksiä nuorten kohtaamiselle, harrastusmahdollisuuksille ja tapahtumille.

3. Kestävä kehitys

Käytämme resurssejamme harkitusti, hyvinvointia, kestävästä kehitystä ja vihreää siirtymää edistävästi.

Pidämme yhdessä huolta puhtaasta luonnostamme ja ympäristöstämme. Edistämme luonnon monimuotoisuutta, hillitsemme ilmastonmuutosta ja vähennämme päästöjä.

Kehitämme Kajaanin maakuntakeskuksena, jossa on tiivis ja kaupunkimainen keskusta sekä elinvoimaiset kyläalueet. Hyödynnämme tehokkaasti olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta, jotta voimme tarjota monipuolisesti erilaisia vaihtoehtoja asumiseen sekä liike- ja teollisuustoimintaan.

Edistämme uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä sekä kiertotaloutta. Käytämme tilojamme tehokkaasti ja parannamme energiatehokkuutta. Suosimme kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä. Teemme kestäviä hankintoja.

Helposti saavutettavat taajamametsät, laajat metsäalueet sekä esteettömät lähivirkistysalueet lisäävät hyvinvointiamme.

3. Taloussuunnittelun tavoitteet ja periaatteet

Kunnan taloussuunnittelussa toiminnalla ja taloudella on kiinteä yhteys. Talousarviossa ja -suunnitelmassa tulee osoittaa riittävät resurssit asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi sekä osoittaa, miten toiminta ja investoinnit rahoitetaan. Suunnitelmien tulee turvata kunnan tehtävien hoitaminen. Toisaalta suunnitelmien on oltava realistisia siten, että kunnan talouden tasapaino voidaan säilyttää tai saavuttaa suunnittelukaudella. Talousarvion laadinnassa on otettava huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet.

Talouden suunnittelussa lähtökohtana ovat strategiassa kunnan toiminnalle asetetut pitkän aikavälin tavoitteet, ennakoitujen talouden kehitysnäkymät, arvioitu väestön ja elinkeinojen kehitys sekä muut toimintaympäristön muutokset. Talousarviossa ja -suunnitelmassa otetaan huomioon koko kuntakonserni niin, että tytäryhteisöjen toiminta ja talous kytketään tavoitteiden avulla tiiviisti kunnan strategiaan.

Talousarviolla ja -suunnitelmalla on kunnassa kolme päätehtävää.

1. asetetaan palvelutoimintaa ja investointihankkeita koskevat tavoitteet
2. talousarvioon ja -suunnitelmaan budjetoidaan menoja ja tuloja koskevat arviot eri tehtäville ja hankkeille. Talousarviovuoden arviot ovat sitovia määrärahoja ja tuloarvioita.
3. talousarviossa ja -suunnitelmassa osoitetaan, miten varsinainen toiminta ja investoinnit rahoitetaan.

Talousarvion tavoitteet

Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Valtuuston ja kunnan muiden toimielinten on talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksyttävä toimintaa ja taloutta koskevat tavoitteet. Toiminnan tavoitteilla ohjataan kunnan toimintaprosesseja ja talouden tavoitteilla tulo- ja pääomarahoitusta sekä resurssien jakoa. Tavoitteet on pyrittävä asettamaan siten, että ne kattavat tehtäväalueen perustehtävät ja ovat toteutettavissa niihin osoitetuilla voimavaroilla.

Kunnan toiminnalle asetettavien tavoitteiden tulee olla mahdollisimman konkreettisia ja yksiselitteisiä. Tavoitteiden laadinnassa tulee huomioida seuraavat asiat:

- Tavoitteiden tulee tukea kuntastrategian toteuttamista.
- Tavoitteiden tulee kuvata kunnan aikaansaannoskykyä ja positiivisia vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin sekä kunnan elinvoimaisuuteen. Hyvinvointihyödyillä tarkoitetaan kunnan toimenpiteillä aikaansaatuja positiivisia vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin.
- Tavoitteita tulee asettaa mahdollisimman kattavasti eri toiminnoille, mutta kuitenkin siten, että keskitytään esimerkiksi suoritettun riskienarvioinnin perusteella olennaisiin tavoitteisiin.
- Tavoitteiden tulee olla riittävän haastavia, mutta kuitenkin niin realistisia, että ne on mahdollista saavuttaa esimerkiksi toimintaa tehostamalla.
- Asetettavien tavoitteiden tulee olla sellaisia, että kunta voi vaikuttaa omilla toimenpiteillä niiden toteutumiseen ja että niiden toteutumista voidaan mitata tai arvioida.

Talousarviossa asetetaan kaupungin aluetta, asemaa, väestöä ja kokonaistaloutta koskevat tavoitteet. Kokonaistaloutta koskevilla tavoitteilla on kiinteä yhteys kaupungin talouden vakauteen ja tasapainoon. Tavoitteiden asetannassa tulee kiinnittää huomiota myös tavoitteiden asiakaslähtöisyyteen ja palvelutoiminnan tuotantoon ja järjestämiseen liittyviin tekijöihin. Asiakaslähtöiset tavoitteet voivat liittyä palveluiden järjestämiseen tai tuottamiseen. Yhteistä näille on se, että tavoite kohdistuu asiakkaan näkökulmasta havaittavissa olevaan päämäärään, esimerkiksi palvelun hintaan, vaikuttavuuteen, laatuun, saatavuuteen tai palvelukykyyn. Palvelutoiminnan tuotantotavoitteet liittyvät määrään, laatuun ja palvelutuotannon tuottavuuteen.

Tavoitteiden mitattavuusvaatimus

Talousarvioissa ja -suunnitelmassa asetettavien tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotta niitä voidaan mitata mahdollisimman yksiselitteisillä ja konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä. Mittarit voivat olla määrällisiä tai laadullisia.

Mitattavat tavoitteet asetetaan kuntastrategian mukaisille eri osa-alueille talousarviossa kattaen niin lyhyen kuin pidemmänkin aikavälin. Asetettavat tavoitteet kohdistuvat olennaisiin toimintoihin ja ohjaavat kehittämään toimintatapoja ja siten toiminnan tuloksellisuutta. Tavoitteiden perusteella tunnistetaan tapahtumat, jotka vaikuttavat tavoitteiden saavuttamiseen. Tunnistetut mahdollisuudet ja vahvuudet hyödynnetään systemaattisesti. Tavoitteiden saavuttamista uhkaavat riskit analysoidaan ja merkittäviksi arvioiduille riskeille määritellään tavoitteiden saavuttamisen edellyttämät toimenpiteet.

Tavoitteiden asetannassa ja mittaamisessa on huomioitava toimintaympäristö ja siinä tapahtuvat muutokset, jotka saattavat aiheuttaa haasteita tavoitteiden saavuttamiselle. Hyvin asetettu tavoite ottaa huomioon toimintaympäristön haasteet.

Riskienarviointi tavoitteiden asettamisessa

Talousarvion laadinnan yhteydessä tulee analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa kunnan ja kuntakonsernin tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavien tapahtumien tunnistamisen ja arvioinnin tulee siten olla osa tavoitteiden asettamista.

4. Kajaanin kaupungin talousarvion ja -suunnitelman valmistelu

Talousarvion ja -suunnitelman valmistelu on vuosittain toistuva prosessi, johon osallistuvat kaupungin toimielimet, viranhaltijat ja työntekijät, joilla on tulosvastuuta tavoitteiden toteutumisessa ja jotka ovat tilivelvollisia varojen käytöstä.

Kaupungin määrittelemien vastuutahojen velvollisuutena on analysoida toimintaympäristön muutoksia ja tunnistaa talousarvion valmistelun yhteydessä tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida riskien vaikutuksia ja laatia tarvittavat suunnitelmat riskien hallitsemiseksi. Käytännössä sisäinen valvonta ja riskienhallinta kytkeytyvät vuosittaiseen talousarvio- ja tilinpäätösprosessiin.

Kajaanin kaupungin talousarvion rakennetta uudistettiin vuoden 2023 talousarvion laadinnan yhteydessä. Uuden rakenteen mukaisia kirjauksia seurataan tiiviisti vuoden 2023 aikana ja mahdolliset uudistustarpeet pyritään ottamaan huomioon jo vuoden 2024 talousarvion laadinnan yhteydessä. Taloussuunnittelu toteutetaan vuonna 2022 käyttöön otetulla FPM-järjestelmällä. Talousarvion laadintaan osallistuu myös aiempaa laajemmin tulosvastuullisia lähijohtajia, jotta talousosaamista ja -ennakointia saadaan kehitettyä kaupungin organisaatiossa.

4.1. Kajaanin kaupungin talouden suunnittelua ohjaavat tavoitteet

Kaupunginvaltuuston 28.3.2022 hyväksymän Kajaanin kaupunkistrategian 2023–2026 mukaisesti tasapainoinen talous varmistaa kaupungin elinvoiman. Kajaanin kaupungin talouden suunnittelua ohjataan seuraavilla talouden tavoitteilla:

- Toimintakatteen kasvu on pienempi tai yhtä suuri kuin verorahoituksen kasvu
- Vuosikate kattaa poistot
- Tilikauden tulos on positiivinen
- Investointien omarahoitusosuus on suurempi kuin 60 %
- Konsernin lainamäärä on pienempi tai yhtä suuri kuin valtakunnan keskiarvo

Lisäksi taloudenhoidon periaatteena on, että investoinnit perustuvat vahvaan harkintaan ja talouden kantokykyyhin ja että konserniyhtiöissä toimitaan kuntakonsernin kokonaisuena huomioon ottaen.

Yllä mainitut tavoitteet ohjaavat taloussuunnittelua. Taloudelliset tavoitteet saavuttamalla varmistetaan kestävä taloudellinen pohja pitkällä aikavälillä.

4.2. Talousarvion tavoitteiden määrittäminen ja riskienarviointi

Toimielimet ja liikelaitokset tallentavat talousarviotavoitteisiin liittyvät tulokortit TargetorPro-ohjelmassa.

Sisältö	Ohje/Kuvaus
Perustehtävä	Hallintosäännön mukainen lyhyt kuvaus toimialan, tulosalueen, liikelaitoksen ja tytäryhtiön tehtävästä (esitetytynä valmiiksi)
Toimintaympäristön muutos, talouden sopeuttamissuunnitelman toteuttaminen ja talousarvion perustelut	<p>Toimintaympäristön muutos: (toimialataso)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mitkä keskeiset muutosvoimat vaikuttavat toimintaan tulevina vuosina? Muutosvoimat voivat olla vaikkapa taloudellisia, poliittisia, sosiaalisia, ekologisia tai teknologisia, esim. väestö-, talous- ja aluekehitys, lainsäädäntö, arvojen ja elämäntapojen muutokset, teknologian kehitys <p>Talouden sopeuttamissuunnitelman toteuttaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Talouden sopeuttamisohjelmaan sisältyvien toimenpiteiden ja tavoitteiden määrittäminen talousarviovuodelle. <p>Talousarvion perustelut: (toimialan/tulosalueen tavoitteet)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Esitetään kuntalaisten hyvinvointia ja kunnan elinvoimaisuutta koskevat tavoitteet tehtäväalueella. • Esitetään toiminnan painopisteet ja kehittämistarpeet suunnittelukaudella.
Valtuustoon / johtokuntaan nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet	<p>Toimialan/liikelaitoksen/tytäryhteisön kaupunkistrategiaa toteuttavat toiminnalliset tavoitteet.</p> <p>Strategiset teemat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elinvoima ja osaaminen • Lapset ja nuoret • Kestävä kehitys <p>Toiminnallinen tavoite:</p> <p>Toiminnalliset tavoitteet toteuttavat kaupunkistrategiaa. Tavoitteiden on oltava ymmärrettäviä, perusteltuja, myönteisiä ja saavutettavissa olevia. Tavoitteilla on oltava selkeä yhteys siihen, kuka vastaa tavoitteen toteutumisesta, miten se pystytään toteuttamaan ja millä määrärahoilla se toteutetaan.</p>

	<p>Mittari:</p> <p>Tavoitteita on pystyttävä mittaamaan määrällisesti tai laadullisesti siten, että tavoitteen toteutumista voidaan arvioida.</p> <p>Tavoite 2024:</p> <p>Mittarin tavoite, joka on ko. vuonna saavutettava. Tavoitteen on oltava riittävän haastava, mutta kuitenkin saavutettavissa oleva.</p>
Sisäisen valvonnan suunnitelma	<p>Toimialat ja liikelaitokset laativat sisäisen valvonnan suunnitelman sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen mukaisesti.</p> <p>Sisäisen valvonnan toimenpiteiden tulee olla konkreettisia valvontatoimenpiteitä. Toimielimet tunnistavat oman toiminnan kannalta keskeiset sisäisen valvonnan toimenpiteet.</p>
Riskienarviointi	<p>Riskienarviointi toteutetaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen mukaisesti.</p> <p>Talousarviossa esitetään kooste merkittävimmistä riskeistä.</p> <p>Riskienarviointi toteutetaan Granite- ohjelmassa ja raportit liitetään talousarvioon riskienhallintakoordinaattorin ja talouspalveluiden toimesta.</p> <p>Tytäryhteisöt esittävät merkittävimmät riskit TargetorPro -tulokorteille.</p>

4.3. Käyttötalouden suunnittelu

Talousarvio laaditaan sillä tarkkuudella, että erillisiä käyttösuunnitelmia ei laadita.

Talousarvioluvut syötetään tilitasolla. Määrärahat esitetään verottomina (ALV 0 %), kun toiminnot kuuluvat vähennys- tai palautusoikeuden piiriin.

Toimielimien ja liikelaitosten tulee huolehtia siitä, että kaikki päätöksentekoa koskevat materiaalit on tallennettu asianhallintajärjestelmään sekä taloussuunnitteluohjelmaan.

Toimintatuottojen suunnittelu

Myynti- ja maksutuotot tulee tarkastella kaikilla osa-alueilla ja tehdä tuotteiden ja palveluiden hinnoitteluun indeksikorotukset palvelua/tehtävää keskeisesti kuvaavien indeksien mukaisesti täysimääräisenä.

Työterveyshuollon korvaukset budjetoidaan tukiin ja avustuksiin keskitetysti talouspalveluiden toimesta.

Toimintakulujen suunnittelu

Yleinen kuluttajahintojen nousu on edelleen voimakasta vuoden 2023 aikana. Inflaatio on kiihtynyt lähes 7-8 prosenttiin vuoden 2023 ensimmäisinä kuukausina. Energian hinta on noussut voimakkaasti ja myös tavaroiden hintojen nousu on nopeutunut, kun yritykset ovat siirtäneet kohonneita kustannuksiaan tavaroiden hintoihin. Elintarvikkeiden hintojen nousu on myös kiihtynyt, mutta palveluiden hinnat ovat nousseet edelleen maltillisesti.

Hintojen nousun arvioidaan maltillistuvan kuitenkin vuosina 2024 ja 2025. Merkittävää hintatason laskua ei ole nähtävissä, mikä näkyy kotitalouksien ostovoiman sekä kulutuksen maltillisena kasvuna. Kansallisen kuluttajahintaindeksi mukaan hinnat kohoavat vuonna 2024 2,1 % ja vuonna 2025 1,7 %.

Talousarvion valmistelussa vuodelle 2024 toimintakulut tulee suunnitella kuluryhmittäin, tilitasoisesti. Toimintakulujen suunnittelussa tulee ottaa huomioon hankintasopimusten mukaiset tiedossa olevat hintatasot ja -muutokset. Talousarvion valmistelussa on yksilöitävä palveluiden ostojen, aineiden ja tarvikkeiden ja muiden toimintakulujen suunnittelu tarkalla tasolla. Toimintakulujen suunnittelussa tulee myös etsiä aktiivisesti kustannussäästöjä, jotta yleistä kustannusten kasvua pystytään kompensoimaan ja toteuttamaan sopeuttamissuunnitelman tavoitteita.

Työterveyshuollon kustannukset budjetoidaan keskitetysti talouspalveluiden toimesta. Toimialojen ja liikelaitosten tulee budjetoida työnohjauspalveluiden kustannukset yksiköilleen tai varata toimialan hallintoon toimialaa koskeva varaus. Henkilöstöpalvelut varautuu budjetoimalla kriisityönohjauksen osuuden.

Henkilöstösuunnittelu

Henkilöstösuunnittelun tavoitteena on henkilöstökulujen pienentäminen pidemmällä aikavälillä ja henkilöstöressurssien käytön tehostaminen kaupunkitasoisesti. Talousarvion laadinnan yhteydessä tulee läpikäydä ja arvioida henkilöstön tarvetta, määrää ja rakennetta.

Henkilöstösuunnittelussa tulee täysimääräisesti toteuttaa talouden sopeuttamisen mukaisia toimenpiteitä ja eläköityvien hyödyntämisen suunnitelmia. Jokainen täytettävä virka ja työsuhte on harkittava tarkkaan palvelutarpeiden, taloudellisten perusteiden ja reunaehtojen mukaisesti. Henkilöstöä tulee hyödyntää monipuolisesti kaupunkitasoisesti, yli organisaatorajojen. Talousarviossa tulee esittää ja perustella kaikki uudet talousarviovuodelle suunnitellut tehtävät ja virat toimialoittain ja liikelaitoksittain.

Henkilöstösuunnitelma laaditaan talousarvioprosessin yhteydessä. Henkilöstösuunnitelman laatimisesta toteutetaan erillinen kysely toimialoille ja liikelaitoksiin.

KT, JAU ja JUKO ovat päässeet erillissopimukseen kunta-alan uusista työ- ja virkaehtosopimuksista 2022–2025. Sopimuskausi on 1.5.2022–30.4.2025. Kolmen vuoden sopimuskaudella työvoimakustannukset nousevat korkoa korolle laskien keskimäärin 8,79 prosenttia.

Kustannukset nousevat:

- vuonna 2023 keskimäärin 3,9 prosenttia eli noin
- vuonna 2024 kustannukset nousevat keskimäärin vähintään 3,11 prosenttia
- vuonna 2025 ei korotuksia ole tulossa

Palkankorotuksiin varaudutaan talousarvion laadinnassa täysimääräisesti. Lomarahaan varataan 2024 täysimääräisenä eli 6 % palkkasummasta.

Henkilösivukulut vuodelle 2024 on tallennettu taloussuunnitteluohjelmaan valmiiksi. Myös lomapalkkavarauksen laskeminen tapahtuu automaattisesti. Kevan vuonna 2023 voimaan tullut tasausmaksu budjetoidaan keskitetysti talouspalveluiden toimesta Kevan vuoden 2024 tasausmaksun budjetointiohjeen mukaisesti.

Henkilöstökulujen kohdentamiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Ensisijaisesti kulut kohdennetaan suoraan toiminnoille eli tuotettavalle palvelulle, prosenttijaossa käytetään olennaisuuden periaatetta.

Sisäiset erät

Talousarvioon sisällytetään ulkoiset ja sisäiset erät. Peruskaupungin sisäiset erät syötetään keskitetysti talouspalveluiden toimesta.

Sisäiset vuokrat viedään keskitetysti Tilakeskuksen toimittamien tietojen pohjalta.

Kajaanin kaupungin ja liikelaitosten väliset erät

Talousarvion syötössä käytetään kirjanpidon LLS -tilejä, kun kyse on kaupungin ja liikelaitosten välisistä eristä.

LLS Tileille kirjattavat kaupungin ja liikelaitosten väliset erät syötetään keskitetysti talouspalveluiden toimesta.

Kajaanin Mamselli ateria- ja puhtaanapitopalveluiden kustannukset täsmäytetään ja sovitaan yhdessä palveluita myyvän ja ostavan osapuolen kesken. Erät viedään budjettiin keskitetysti talouspalveluiden toimesta.

Liikelaitoksilta laskutettavat konsernihallinnon keskitettyjen palvelujen kustannukset laskutetaan JHS-kustannuslaskentasuositusten mukaisesti. Summat tarkentuvat talousarvioprosessin edetessä. Liikelaitoksilta laskutettavat erät kirjataan konsernipalvelujen tuloksi, joten kaupungin tuloksen kannalta ei näillä erillä ole vaikutusta.

Konsernipalveluiden kustannusten kohdistaminen

Konsernipalveluiden kustannuksia kohdistetaan aiheuttamisperiaatteen mukaisesti toimialoille ja liikelaitoksiin. Konsernipalveluiden kustannusten kohdistaminen arvioidaan talousarvion laadintavaiheessa ja sovitaan yhdessä palveluita myyvän ja ostavan osapuolen kesken.

Konsernipalveluiden kustannuksia kohdistetaan toimialojen ja liikelaitosten talousarvioon seuraavien palveluiden osalta:

- Asianhallintapalvelut: Kokousten ja asioiden valmistelu (henkilöstökulujen osuus)
- Tietohallintapalvelut: KAMIT sopimuksen mukaan, tietohallintapalveluiden mukaiset tehtävät toimialoille ja liikelaitoksiin (henkilöstökulujen osuus)
- Henkilöstöpalvelut: Henkilöstöpalveluiden mukaiset tehtävät (henkilöstökulujen osuus)
- Talouspalvelut: Talouspalveluiden mukaiset tehtävät (henkilöstökulujen osuus)
- Hankintapalvelut: Hankintapalveluiden mukaiset tehtävät (henkilöstökulujen osuus)
- Viestintä ja markkinointi: Viestinnän ja markkinoinnin mukaiset tehtävät (henkilöstökulujen osuus)

Kajaani Infon ja sisäisen asiakaspalvelun kustannukset kohdistetaan toimialoille ja liikelaitoksiin laskennallisina hallinnon vyörytyserinä. Riskienhallintapalveluiden kustannukset kohdistetaan yleishallintoon eikä niitä jaeta toimialoille ja liikelaitoksiin.

Konsernipalveluiden materiaalien, palveluiden ja liiketoiminnan muiden kulujen kustannukset esitetään JHS-kustannuslaskentasuosituksen mukaisesti laskennallisina hallinnon vyörytyserinä toimialojen tuloslaskelmalla.

4.4. Investointien suunnittelu

Pitkän aikavälin investointisuunnitelmassa otetaan huomioon taloudellinen tilanne, väestökehitys, palveluverkkoselvitys sekä palvelutuotannon tarpeet. Investoinneiksi hyväksytään vain sellaiset hankkeet, jotka vähentävät tulevaisuudessa käyttötalousmenoja tai lisäävät tuottavuutta ja elinvoimaa. Lähtökohtana on, että vain pakolliset, kaupungin palvelutuotannon ja kehittämisen kannalta välttämättömät tai kaupungin elinvoimaa lisäävät muut investoinnit toteutetaan. Tämä on välttämätöntä, koska jo aikaisemmin aloitettuja keskeneräisiä investointeja tulee olemaan merkittävä osa investointeihin varatusta summasta.

Vuoden 2024 investointisuunnittelun lähtökohtana on voimassa oleva taloussuunnitelma 2023–2025 Investointisuunnitelma ja -raami tarkentuvat talousarviovalmistelun yhteydessä. Kaupunki ei pysty rahoittamaan investointeja tulo-rahoituksella, vaan osa rahoituksesta tapahtuu velkarahoituksella ja sijoitustoiminnan tuotoilla. Tästä syystä kaikki investoinnit on harkittava erityisen tarkkaan.

Investoinnit ovat pysyviä eriä, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa jatkuvasti useana tilikautena. Käyttöomaisuuden ja muun pysyviin vastaaviin kuuluvan aineellisen omaisuuden hankintameno aktivoidaan ja kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi.

Aktivoitavia investointimenoja ovat:

- Uudisrakentaminen
- Rakennuksen laajentaminen
- Perusparannus– korjaus, jolla alkuperäistä laatutasoa nostetaan
- Taloudellista pitoaika kasvattavat korjausmenot
- Koneiden ja laitteiden uusiminen, esim. hissien täydellinen uusiminen

Investointihankkeita eivät ole:

- Korjausmenot, jotka eivät nosta laatutasoa tai kasvata taloudellista pitoaika, esim. vaurioituneen omaisuuden ennalleen saattaminen tai laitteiden teknisestä vanhenemisestä aiheutuneet korjausmenot

- Vaikka menoihin liittyisikin useammalle tilikaudelle kohdistuvia tulo-odotuksia, voidaan korjausmenot kirjanpidossa kirjata joko kokonaan tai osittain kuluksi olennaisuuden periaatetta noudattaen. Kirjanpidossa aktivoinnin edellytyksenä on vastainen tulonodotus (kunnissa käyttö palvelutuotannossa)
- Kuluva käyttöomaisuus, kuten pienkoneet ja laitteet, puhelimet, verhot, lelut ja muut tarvikkeet.

Perusparannukset, uusinvestointien ja irtaimen omaisuuden osalta alle 10 000 euron investoinnit ja hankinnat käsitellään pääsääntöisesti kertapoistoina talousarvion käyttötalousmenona.

Kalustohankinnoissa vain toimipaikan ensikertaiseen kalustamiseen liittyvät hankinnat voidaan käsitellä investointimenona. Täydentäviä hankintoja ei voida enää pitää ensikertaisena kalustamisena, joten ne kirjataan käyttötalouteen.

Kaikki rakennusten ja kiinteiden rakenteiden investointiesitykset tulee valmistella yhteistyössä ympäristötekniikan toimialan kanssa.

Kajaanin kaupungin toimielimien ja liikelaitosten tietohallintoa koskevat investoinnit tulee suunnitella yhdessä Kajaanin kaupungin tietohallinnon kanssa.

Investointimenoja suunnitellessa tulee selvittää myös muut vaihtoehdot toteuttaa investointi. On selvitettävä palveluiden ostamisen mahdollisuudet ja kartoitettava myös muut kohteen rahoitusvaihtoehdot, esimerkiksi leasing -rahoitus.

Investoinnin hankintamenoön sisältyy:

- Hankkeelle kuuluvat tarvike- ja palveluostot
- Tarvikkeiden rahti- ja asennuskulut
- Valmistuksesta aiheutuneet henkilöstökustannukset
- Investointikohteen suunnittelukustannukset

Investoinnin hankintamenoön ei sisälly:

- Investointi- tai korjaustarpeen selvitystyöt ennen päätösten tekemistä (kosteusvaurioselvitykset, vuotovesiselvitykset, sisäilmaselvitykset)
- Koulutusmenoja ja muita käytön aikaisia menoja
- Käyttökoulutus jne.
- Varaosat, tarvikkeet, huoltosopimukset
- Purkamismenoja (poikkeus rakennuksen purkamismenot osana tontin hankintamenoa enintään tontin käypään arvoon saakka (Kirjanpitolausuntokunnan kuntajaoston lausunto 91/2009)

(Lähde: Kirjanpitolausuntokunnan yleisohje)

4.5. Verotulot ja valtionosuudet

Kaupungin tulopohja rakentuu pääsääntöisesti verotuloista ja valtionosuuksista.

Veroennustekehikon päivitys perustuu pääosin kevään kuntatalousohjelman arvioihin verotulojen kehityksestä. Ennusteessa on huomioitu viime vuoden toteutunut väestötieto, verotilitykset maaliskuuhun asti, Verohallinnon julkaisema tilasto verovuoden 2022 ansiotuloista sekä kiinteistöveron ennakkotiedot verovuodelle 2023. Tämän lisäksi ennusteessa on huomioitu lopullinen tuloveroprosentin leikkaus vuodelle 2023 sekä kuntaryhmän päivitetty yhteisöveron jako-osuudet verovuosille 2023–2026.

Kunnallisveroennusteessa taustalla olevat verovuoden 2023 ansiotulojen kehitykset perustuvat Verohallinnosta saatuihin tulorekisteri- ja vuosi-ilmoitustietoihin. Alkusyöksyllä julkaistaan ennakkotietoja valmistuvasta verotuksesta 2022 ja tällöin myös ensi vuoden tasauslaskelma tarkentuu.

Yhteisöveroennuste perustuu tällä hetkellä alkuvuoden tilitystietoihin. Lopullisten vuoden 2022 verotietojen valmistuttua myös yhteisöverojen tuottoihin voi tulla muutoksia.

Verovuoden 2023 kiinteistöverotiedot perustuvat Verohallinnon maaliskuun lopussa julkaistuihin ennakkotietoihin. Ennakkotieto on aiempia arvioita korkeampi. Kasvu johtuu erityisesti siitä, että rakennusten verotusarvot ovat kasvaneet, koska niiden jälleenhankinta-arvoja on korotettu. Syy tehtyyn korotukseen löytyy rakennuskustannusten kallistumisesta.

Verotulokehitys 2022–2024

VEROTULOT	TP 2022	Muutettu TA 2023	TPE 2023 Ennuste	TA 2024 Ennuste	Muutos TA 2023 Ennuste - 2024
1000 €					
Kunnan verotulo	134 497	66 574	64 316	62 644	-1 672
Osuus yhteisöveron tuotoista	9 440	6 397	6 608	5 729	-879
Kiinteistövero	11 181	11 500	11 720	11 760	40
Verotulot yhteensä	155 117	84 471	82 644	80 133	-2 511

Talousarvion valmistelu tapahtuu tässä vaiheessa siitä lähtökohdasta, että veroprosentteja ei koroteta vuodelle 2024.

Valtionosuudet 2022–2024

VALTIONOSUUDET	TP 2022	Muutettu TA 2023	TPE 2023 Ennuste	TA 2024 Ennuste	Muutos TA 2023 Ennuste - 2024
1000 €					
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	59 019	-3 043	-3 043	1 186	4 229
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	29 285	30 709	31 139	31 054	-85
Verotuloihin perustuva valtionosuus	17 577	13 085	13 085	12 233	-852
Verotulomenetyksen korvaus	18 791	5 725	5 725	5 827	102
Valtionosuudet yhteensä	124 672	46 476	46 906	50 300	3 394

Valtionosuuksien arviot perustuvat Kuntaliiton julkaisemiin ennakkolisiin tietoihin kuntien valtionosuuslaskelmista vuodelle 2024 (18.4.2023). Peruspalvelujen valtionosuuksien osalta lähteenä on VM:n

valtionosuuslaskelma ja sen lisäksi laskelmaan on lisätty opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet vuoden 2023 lukujen perusteella.

4.6. Kaupungin liikelaitokset

Liikelaitoksen talousarviossa noudatetaan samoja talousarvioperiaatteita kuin peruskunnan talousarviossa. Talousarvio laaditaan kalenterivuodeksi. Taloussuunnitelma laaditaan vähintään kolmeksi vuodeksi eteenpäin. Talousarviovuosi on suunnittelukauden ensimmäinen vuosi.

Liikelaitoksen johtokunnan on valmisteltava liikelaitoksen talousarvio ja – suunnitelma ja esitettävä se valtuustolle tässä ohjeessa esitetyillä perusteilla ja aikataulussa. Johtokunnan esitys liitetään osaksi kaupunginhallituksen esitystä talousarvioksi ja suunnitelmaksi valtuustolle.

Liikelaitoksen talousarviossa on tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosa. Niissä esitetään liikelaitokselle asetettavat tavoitteet ja niiden toteutumista mittaavat tunnusluvut, talousarvioperustelut ja budjettilaskelmat.

Liikelaitokset syöttävät talousarvio- ja -suunnitelmatiedot tämän ohjeen mukaisesti.

Liikelaitosten sitovat tavoitteet:

Kajaanin Mamselli

- ▶ tuottovaatimus: peruspääoman korko 4 % (12 000 €)
- ▶ tilikauden ylijäämä ennen varauksia > 0 euroa

Kajaanin vesi

- ▶ tuottovaatimus: peruspääoman korko 4 % (785 636 €)
- ▶ vuosittaiset normaalit korvaus- ja ylläpitoinvestoinnit katetaan tulorahoituksella

Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitos

- ▶ tuottovaatimus: peruspääoman korko 4 % (30 000 €)
- ▶ tilikauden ylijäämä ennen varauksia > 0 euroa

4.7. Kuntayhtymät ja niiden liikelaitokset

Kuntayhtymille asetetaan seuraavat sitovat tavoitteet:

Kainuun jätehuollon kuntayhtymä

- ▶ Osuusia vastaava peruspääoman korko

Kainuun liitto

- ▶ Osuusia vastaava peruspääoman korko

4.8. Tytäryhteisöt

Tytäryhteisöille asetetaan seuraavat sitovat tavoitteet:

Kajaanin Teknoliakeskus Oy

- ▶ Vuokrausasteen tavoitetaso 95 prosenttia
- ▶ Tilikauden tulostavoite > 0

Loiste Oy

- ▶ Osingonmaksu omistajille vähintään edellisvuosien korkotuottojen tasolla
- ▶ Yhtiön arvon jatkuva parantaminen

Kajaanin Energiatuotanto Oy

- ▶ Yhtiön toiminnan kehittäminen ja yhtiön arvon jatkuva parantaminen

Kainuun Voima Oy

- ▶ Yhtiön toiminnan kehittäminen ja yhtiön arvon jatkuva parantaminen

Kiinteistö Oy Kajaanin Pietari

- ▶ Tilikauden tulostavoite > 0
- ▶ Vuokrausasteen nostaminen > 93,5 prosenttiin (pidemmällä aikavälillä tavoite 98 %)
- ▶ Vuokrasaavat < 2,5 prosenttia vuokratuotoista

Asunto Oy Kajaanin Sammonkaaren Pietari

- ▶ Tilikauden tulostavoite > 0
- ▶ Vuokrausaste 100 %
- ▶ Vuokrasaavat < 2,5 prosenttia vuokratuotoista

Kiinteistö Oy Kajaanin Lohtajan Palvelukeskus

- ▶ Tilikauden tulostavoite > 0

Kajaanin Ammattikorkeakoulu

- ▶ Tilikauden tulostavoite > 0
- ▶ Rahoituspohjan vahvistaminen

Edukai Oy

- ▶ Tilikauden tulostavoite > 0

Tytäryhteisöt

Tytäryhteisöt tallentavat talousarviotavoitteisiin liittyvät tuloskortit TargetorPro-ohjelmassa. (kpl 4.2. ohje)

- Perustehtävä
- Toimintaympäristön muutos ja talousarvion perustelut
- Valtuuston nähden sitovat tavoitteet
- Kaupunkistrategiaa toteuttavat toiminnalliset tavoitteet
- Riskienarviointi

Taloustietoina toimitetaan liikevaihdon ja tilikauden tuloksen kehitys vuosilta 2021–2022, ennuste vuodelle 2023 ja talousarvio vuodelle 2024 sekä henkilöstön määrän kehitys vuosille 2021–2026. (liitteenä)

Tytäryhteisöjen käsittelemien talousarviotavoitteisiin liittyvien tuloskorttien tulee olla valmiita ja tallennettuina ohjelmaan **30.9.2023 mennessä**. Tytäryhteisöjen tulee käsitellä tavoitteet yhtiöiden hallituksissa.

4.9. Vuoden 2024 talousarvion ja vuosien 2025–2026 taloussuunnitelman valmisteluajataulu

Kesäkuu

6.6.2023 Kaupunginhallitus: Talousarvion 2024 ja taloussuunnitelman 2025–2026 raamin ja laadintaohjeen hyväksyminen.

Elokuu

8/2023 Talousarvion valmistelu: Käyttötalouden, investointien määrärahojen syöttö elokuun loppuun mennessä.

8/2023 Tuloskortit; tavoitteiden sekä riskienarvioinnin ja riskienhallintatoimenpiteet Graniteen suunnittelu viranhaltijatyönä elokuun loppuun mennessä

8/2023 Talousarvio -koulutus klo 14-15:30 (teams)

Syyskuu

9/2023 Toimielimien ja liikelaitosten talousarvio- ja taloussuunnitelmaesitysten tarkastelu ja viimeistely

15.9.2023 Kaupunginjohtajan investointiesitys

30.9.2023 Kaupunginvaltuuston talousarvioseminaari

9/2023 Investointisuunnitelman 2024–2026 käsittely ympäristöteknisessä lautakunnassa

9/2023 Talousarvio- ja taloussuunnitelmaesitysten käsittely lautakunnassa ja johtokunnassa

Lokakuu

6.10.2023 Laajan johtoryhmän talousarvioseminaari

11.–12.10. Kaupunginhallituksen seminaari: Talousarvioluonnoksen 2023 esittely kaupunginhallitukselle

24.10.2023 Kaupunginhallitus: Vuoden 2024 kunnallisvero- ja kiinteistöveroprosenttien määrääminen

3.10.2023 Tytäryhteisöjen talousarvioesitysten toimittaminen kaupunginhallitukselle

10/2023 Tytäryhteisöjen talousarvioesitysten käsittely konsernijaostossa

Marraskuu

- 1.11.2023 Talousarvion esittely Yhteistyötoimikunnassa
- 6.11.2023 Kaupunginvaltuusto: Vuoden 2024 kunnallisvero- ja kiinteistöveroprosenttien määrääminen
- 9.11.2023 Kaupunginjohtajan talousarvioesitys, lehdistötilaisuus
- 11/2023 Kaupunginhallitus: Talousarvion 2024 ja taloussuunnitelman 2025–2026 käsittely
- 21.11.2023 Kaupunginhallitus: Talousarvion 2024 ja taloussuunnitelman 2024-2026 hyväksyminen ja esitys valtuustolle

Joulukuu

- 11.12.2023 Kaupunginvaltuusto: Talousarvion 2024 ja taloussuunnitelman 2025–2026 käsittely ja hyväksyminen
- 12/2023 Liikelaistosten lopullisten talousarvioiden hyväksyminen valtuuston sitovien tavoitteiden pohjalta

5. Vuoden 2024 talousarvioraami

Talousarvioraamin lähtökohtana on kustannusten kasvun hillitseminen, talouden sopeuttamissuunnitelman mukaisten toimenpiteiden edistäminen ja investointien toteuttaminen talouden kantokyvyn mukaisesti. Talouden tasapaino tulee saavuttaa suunnittelukaudella 2024 – 2026.

Kajaanin kaupunki (kaupunki + liikelaitokset)

Ulkoisen tuloslaskelma Kajaanin kaupunki, sisältäen liikelaitokset.

Kajaanin kaupunki							
Peruskaupunki ja liikelaitokset							
Tuloslaskelma (1.000 €) ulkoiset	TP2021	TP2022	Muutettu TA 2023	TPE 2023 ennuste	RAAMI 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	36 535	40 864	36 408	36 408	32 600	32 926	33 255
Valmistus omaan käyttöön	864	838	867	867	884	902	902
Toimintakulut	-301 924	-310 519	-158 978	-160 506	-158 782	-165 839	-165 758
Toimintakate	-264 525	-268 817	-121 703	-123 231	-125 298	-132 011	-131 601
<i>Toimintakateen muutos %</i>	<i>0,9</i>	<i>1,6</i>	<i>-54,7</i>	<i>1,3</i>	<i>1,7</i>	<i>5,4</i>	<i>-0,3</i>
Verotulot	149 404	155 117	84 471	82 644	80 133	81 419	83 948
Valtionosuudet	118 677	124 672	46 476	46 906	50 300	57 431	56 800
<i>Verorahoitus yhteensä</i>	<i>268 081</i>	<i>279 789</i>	<i>130 947</i>	<i>129 550</i>	<i>130 433</i>	<i>138 850</i>	<i>140 748</i>
<i>Verorahoituksen muutos %</i>	<i>1,1</i>	<i>4,4</i>	<i>-53,2</i>	<i>-1,1</i>	<i>0,7</i>	<i>6,5</i>	<i>1,4</i>
Rahoitustuotot ja -kulut							
Korkotuotot	608	492	95	95	100	110	110
Muut rahoitustuotot	26 986	17 765	9 903	10 903	9 953	9 953	9 953
Korkokulut	-1 614	-1 772	-1 839	-1 200	-1 300	-1 400	-1 200
Muut rahoituskulut	-1 577	-12 953	-118	-118	-133	-133	-133
Rahoitustuotot ja -kulut	24 403	3 532	8 041	9 680	8 620	8 530	8 730
Vuosikate	27 959	14 505	17 285	15 999	13 755	15 369	17 877
Suunnitelmapoistot	-17 055	-16 181	-17 753	-16 500	-16 000	-16 000	-16 000
Arvonalentumiset	-527	-611					
Satunnaiset erät		1 852					
Tilikauden tulos	10 377	-435	-468	-501	-2 245	-631	1 877
Poistoeron lis. (-) / väh (+)	835	775	-504	-504	504	-11 519	850
Varausten lis. (-) / väh (+)	-4 889	177	700	700	1 000	13 000	750
Rahastojen lis. (-) / väh (+)	20	9	19	19	19	19	19
Tilikauden yli- / alijäämä	6 343	525	-253	-286	-722	869	3 496

Toimielinakohtainen talousarvioraami/toimintakate:

Kajaanin kaupungin TALOUSARVIO RAAMI		Muutettu TA 2023	TP ENN 2023	TALOUSARVIO RAAMI 2024	Muutos % vs. TPE2023
Sis. ulkoiset ja sisäiset erät	Toimintatuotot sis. Valm. Omaan käyttöön				
Konsernihallinto	Konsernihallinto	-15 261	-14 345	-14 886	3,8 %
Konsernihallinto	Kainuun Liitto	-2 140	-2 140	-2 160	0,9 %
Konsernihallinto	Ympäristöterveydenhuolto	-800	-900	-900	0,0 %
Konsernihallinto yhteensä	Toimintakate	-17 401	-17 407	-17 946	3,1 %
Konsernihallinto	Poistot	-461	-300	-300	0,0 %
Vuolijoen aluelautakunta	Toimintakate	-135	-135	-137	1,5 %
Sivistystoimiala	Toimintatuotot	5 335	5 335	5 235	-1,9 %
Sivistystoimiala	Toimintakulut	-81 814	-81 814	-84 000	2,7 %
Sivistystoimiala	Toimintakate	-76 479	-76 479	-78 765	3,0 %
Sivistystoimiala	Poistot	-832	-832	-500	-39,9 %
Ympäristötekniinen	Toimintatuotot	29 208	29 208	29 702	1,7 %
Ympäristötekniinen	Valmistus omaan käyttöön	867	867	867	0,0 %
Ympäristötekniinen	Toimintakulut	-30 500	-30 500	-30 569	0,2 %
Ympäristötekniinen	Toimintakate	-425	-425	0	-100,0 %
Ympäristötekniinen	Poistot	-13 407	-12 400	-12 500	0,8 %
Kajaani peruskaupunki toimintakate		-94 439	-94 446	-96 848	2,5 %
Valtionosuudet		12 779	12 885	18 000	39,7 %
Verotulot		84 471	82 644	80 133	-3,0 %
Rahoitustuotot ja -kulut		9 266	9 680	8 620	-11,0 %
VUOSIKATE		12 077	10 763	9 905	-8,0 %
Poistot ja arvonalentumiset		-14 701	-13 532	-13 300	-1,7 %
Satunnaiset tuotot ja -kulut					
Tilikauden tulos		-2 624	-2 769	-3 395	-18,4 %
Varaukset, poistoeron ja rahastojen vähennys		-285	700	1 000	
Tilikauden yli-/alijäämä (+ ylijäämä - alijäämä)		-2 909	-2 069	-2 395	-13,6 %
Koulutusliikelaitos VOS		33 697	33 697	32 300	
VÄLITETYT VOS YHTEENSÄ		33 697	33 697	32 300	4,3 %
Liikelaitosten tulokset					
Kajaanin Vesi		712	500	973	
Mamselli		-30	200	200	
Koulutusliikelaitos		560	1 033	500	
KOKO KAUPUNGIN TULOS		-1 667	-286	-722	

Investoinnit

Investointiesitykset valmistellaan talousarvioprosessin yhteydessä. Toimialojen ja liikelaitosten investointitarpeet kartoitetaan pidemmällä aikavälillä ja investointien toteutusta priorisoidaan yhdessä laadittavalla investointisuunnitelmalla. Investointien pidemmän aikavälin kestävä taso on, että investoinnit eivät ylitä vuosikattetta. Investointien taso tasapainotetaan vastaamaan kaupungin taloudellista kantokykyä.

Kajaanin peruskaupungin vuoden 2024 talousarvion investointimenojen tavoitetaso on **15,0** milj. euroa, tämän tason saavuttaminen on välttämätöntä lainakannan kasvun hillitsemiseksi.

Lisätietoja:

Talousarvion laadintaohje, päätöksenteko ja aikataulu:

talousjohtaja Joni Partanen puh. 044 421 4300, joni.partanen@kajaani.fi

Taloussuunnitteluohjelman käyttö, budjetointi ja tilipuitteet sekä TargetorPron käyttö:

controller Erja Niittyviita 040 539 2636 erja.niittyviita@kajaani.fi

controller Heidi Manninen, puh. 044 7147 683, heidi.manninen@kajaani.fi

controller Sauli Pietikäinen, puh. 044 710 0458, sauli.pietikainen@kajaani.fi

Talousarvion tavoitteiden asettaminen sekä Targetor Pron käyttö:

kehityspäällikkö Tuula Romppanen, puh. 044 710 0231, tuula.romppanen@kajaani.fi

Talorakennusinvestoinnit, investointisuunnitelma:

toimitilapäällikkö Markku Haverinen, puh. 044 710 0302, markku.haverinen@kajaani.fi

Henkilöstösuunnittelu:

henkilöstöjohtaja Jyrki Komulainen puh. 044 714 7551, jyrki.komulainen@kajaani.fi

Tietohallinto:

tietohallintopäällikkö Heikki Hyvönen, puh. 044 710 0306, heikki.hyvonen@kajaani.fi

Riskienhallinta, Granite-ohjelman käyttö:

riskienhallintakoordinaattori Teemu Korhonen, puh. 044 421 4121, teemu.korhonen@kajaani.fi